

سورة التوبة

۸۷/۱/۱۰۵۷۷۱  
۸۷/۱۰/۱۵



دانشگاه شهید بهشتی  
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

### پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد  
در رشته برنامه ریزی درسی

### عنوان:

بررسی عوامل فردی مرتبط با کاربرد روشهای تدریس  
فعال توسط معلمان مقطع متوسطه شهرستان بیرجند در  
سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵

استاد راهنما:

آقای دکتر محسن طالب زاده

استاد مشاور:

آقای دکتر بهرام صالح صدق پور

اساتید داور:

آقای دکتر کورش فتحی واجارگاه

سرکار خانم دکتر ملیحه آشتیانی

دانشجو:

راضیه ضیغمی گل

اردیبهشت ماه ۸۷

۱۰۶۹۳۱

اطلاعات درج شده در این سند  
توسط سیستم آرک

۱۳۸۷ / ۱۱ / ۶

## تشکر و قدر دانی

با سپاس فراوان از اساتید فرزانه و بزرگوارم، جناب آقای دکتر محسن طالب زاده که با راهنماییهای ارزنده خود یار و مددکار من در این پژوهش بودند و جناب آقای دکتر بهرام صالح صدق پور که با مشاوره این پژوهش بر من منت گذاشتند و همراهی ام کردند.

با تشکر فراوان از کلیه عزیزانی که به نحوی مرا در انجام این پژوهش یاری نمودند.

راضیه ضیغمی گل

بهار ۱۳۸۷

## چکیده

امروزه روشهای تدریس فعال بیش از هر زمان دیگری مورد تأکید صاحب‌نظران و اندیشمندان تعلیم و تربیت می باشد و استفاده مطلوب از آنها در نظامهای آموزشی توصیه می شود. استفاده از روشهای تدریس فعال در آموزش موجب تسریع در تحقق یافتن اهداف آموزش و پرورش می شود. در شرایط امروز که وسعت اطلاعات موجود، با توانائی افراد در استفاده از آن همخوانی ندارد، معلم نباید به مثابه مخزن دانش صرفاً به سخنرانی و انتقال اطلاعات بپردازد، بلکه باید در افزایش مهارت تفکر و استدلال شاگردان خود بکوشد و آنها را از مرحله حفظ کردن مطالب به مرحله تفکر سوق دهد و در یافتن راه حل مناسب که اساس یادگیری توأم با فکر است تعلیم دهد. در نظام آموزشی کشورمان مشاهده می شود که به روشهای تدریس فعال توجه زیادی نمی شود. این تحقیق به بررسی عوامل مرتبط با کاربرد روشهای تدریس فعال توسط معلمان مقطع متوسطه شهرستان بیرجند پرداخته است؛ از آنجا که عوامل متعددی بر کاربرد روشهای تدریس فعال توسط معلمان تأثیر دارد در این تحقیق تنها عوامل فردی (میزان تجربه تدریس معلمان، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، سن و جنسیت معلمان) مورد بررسی قرار گرفته است. فرض تحقیق این بود که بین متغیرهای فوق و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط معلمان رابطه وجود دارد.

جامعه آماری این تحقیق را معلمان مقطع متوسطه شهرستان بیرجند تشکیل می دهد که از این مجموعه تعداد ۲۶۰ نفر بطور تصادفی خوشه ای انتخاب شدند.

جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته که شامل ۶۱ سؤال است استفاده شد. اطلاعات جمع آوری شده با روشهای آماری ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t و کای اسکور مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج بدست آمده نشان داد که بین میزان تجربه تدریس

معلمان، میزان تحصیلات، سن، جنس و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه ای وجود ندارد و تنها بین رشته تحصیلی معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه وجود دارد. همچنین این نتیجه نیز بدست آمد که بین نگرش معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال رابطه معنی داری (در سطح ۹۹ درصد) وجود دارد

این امر نشان دهنده این واقعیت است که باید در نظام آموزشی ما توجه بیشتری به کیفیت یادگیری بشود و مطالب طوری بیان شود که سطوح بالای شناختی از قبیل تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی را دربرگیرد تا دانش آموزان بتوانند از آنچه فراگرفته اند در زندگی استفاده کنند. برای رسیدن به این هدف باید معلمان را با روشهای تدریس فعال آشنا کرد بطوریکه بتوانند این روشها را بکار گیرند، ثانیاً امکانات لازم برای این امر فراهم شود، ثالثاً تحقیقات وسیع و گسترده ای در زمینه مشکلات معلمان از نظر توجه نکردن به فعالیت دانش آموزان صورت گیرد.

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
<b>فصل اول : کلیات طرح تحقیق</b>	
۲	مقدمه.....
۴	بیان مسأله.....
۷	ضرورت واهمیت تحقیق.....
۸	اهداف تحقیق.....
۸	فرضیه های تحقیق.....
۹	تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای تحقیق.....
<b>فصل دوم : ادبیات تحقیق</b>	
۱۲	مقدمه.....
۱۳	تعریف تعلیم و تربیت.....
۱۴	یادگیری چیست؟.....
۱۶	نظریه های یادگیری.....
۱۷	عوامل مؤثر در یادگیری.....
۲۱	مفهوم تدریس.....
۲۲	عوامل مؤثر در تدریس.....
۲۵	ابعاد تدریس.....
۲۷	روشهای تدریس فعال.....

۳۰	..... ضرورت فعالیت دانش آموزان در جریان یادگیری
۳۲	..... تاریخچه روشهای تدریس فعال
۳۴	..... آرا برخی از صاحبانظران تعلیم و تربیت در زمینه روشهای تدریس فعال
۴۰	..... انواع روشهای تدریس فعال
۵۶	..... اهمیت و ویژگیهای تدریس فعال
۶۵	..... مقایسه روشهای تدریس فعال با روشهای تدریس غیرفعال
۶۷	..... مؤلفه های روش تدریس فعال
۷۰	..... پیشینه تحقیق
۷۰	..... پیشینه تحقیق در داخل کشور
۷۶	..... پیشینه تحقیق در خارج از کشور
۷۹	..... نتیجه گیری

#### فصل سوم : روش شناسی تحقیق

۸۱	..... مقدمه
۸۱	..... روش تحقیق
۸۲	..... جامعه آماری
۸۲	..... روش نمونه گیری و نمونه آماری
۸۳	..... ابزار اندازه گیری
۸۳	..... مقوله بندی سؤالات تحقیق
۸۴	..... بررسی ابزار اندازه گیری و تحلیل سؤالات آن
۹۶	..... بررسی روایی و پایایی ابزار

روش اجرا و جمع آوری اطلاعات ..... ۹۸

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ..... ۹۸

### فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

مقدمه ..... ۱۰۲

بخش اول - اطلاعات توصیفی ..... ۱۰۲

اطلاعات توصیفی مربوط به آزمودنی ها ..... ۱۰۲

بخش دوم - تحلیل فرضیه های تحقیق ..... ۱۰۸

تحلیل فرضیه های تحقیق ..... ۱۰۸

### فصل پنجم: تفسیر و نتیجه گیری

مقدمه ..... ۱۱۶

نتایج پژوهش ..... ۱۱۶

نتایج بدست آمده از توصیف داده ها ..... ۱۱۶

نتایج بدست آمده از بررسی فرضیات ..... ۱۱۷

نتیجه گیری کلی ..... ۱۲۱

پیشنهادات:

الف - پیشنهادات اجرایی ..... ۱۲۳

ب- پیشنهادات پژوهشی ..... ۱۲۴

محدودیت های تحقیق ..... ۱۲۶



## فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول (۱-۳) مقوله بندی سؤالات پرسشنامه.....	۸۴
جدول شماره (۲-۳) ضریب همبستگی نمره سؤالات آزمون نگرش با نمره کل آزمون.....	۸۶
جدول (۳-۳) ضریب دشواری آزمون نگرش .....	۸۷
جدول(۴-۳)میزان پایائی سؤالات آزمون نگرش پس از حذف هر سؤال.....	۸۸
جدول شماره(۵-۳)ضریب همبستگی نمره آزمون عملکرد با نمره کل آزمون. ....	۹۰
جدول شماره(۶-۳)ضریب دشواری آزمون عملکرد.....	۹۱
جدول شماره(۷-۳) میزان پایائی سؤالات آزمون عملکرد پس از حذف هر سؤال.....	۹۲
جدول شماره (۸-۳)ضریب همبستگی نمره سؤالات آزمون دانش با نمره کل آزمون.....	۹۳
جدول شماره (۹-۳) ضریب دشواری سؤالات آزمون دانش.....	۹۴
جدول شماره (۱۰-۳) میزان پایائی سؤالات آزمون دانش پس از حذف هر سؤال.....	۹۵
جدول شماره(۱-۴): توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب میزان تجربه تدریس.....	۱۰۲
جدول شماره (۲-۴): توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب میزان تحصیلات.....	۱۰۳
جدول شماره (۳-۴): توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب رشته تحصیلی.....	۱۰۴

- جدول شماره (۴-۴): توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب سن..... ۱۰۶
- جدول شماره (۵-۴): توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه بر حسب محل فراغت از تحصیل..... ۱۰۷
- جدول (۶-۴) ضریب همبستگی و سطح معنا داری متغیرهای میزان تجربه تدریس معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان..... ۱۰۸
- جدول (۷-۴) ضریب همبستگی و سطح معنا داری متغیرهای میزان تحصیلات معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان..... ۱۰۹
- جدول (۸-۴) نتایج حاصل از آزمون کای اسکور بین متغیرهای رشته تحصیلی معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان..... ۱۱۰
- جدول (۹-۴) ضریب همبستگی سطح معنا داری متغیرهای سن معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان..... ۱۱۱
- جدول (۸-۴) نتایج حاصل از آزمون بین جنسیت و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط معلمان..... ۱۱۲
- جدول (۱۱-۴) میزان همبستگی تغییرات تبیین شده توسط متغیر نگرش در استفاده از روشهای تدریس فعال توسط معلمان ..... ۱۱۳

## فهرست نمودارها و اشکال

عنوان	صفحه
شکل ۲-۱ رابطه معلم و دانش آموزان بر اساس روش تدریس غیر فعال.....	۲۸
شکل ۲-۲ رابطه معلم و دانش آموزان بر اساس روش تدریس فعال.....	۲۸
نمودار ۱-۴-۱ توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب میزان تجربه تدریس.....	۱۰۳
نمودار ۲-۴-۲ توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب میزان تحصیلات.....	۱۰۴
نمودار ۳-۴-۳ توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب رشته تحصیلی.....	۱۰۵
نمودار ۴-۴-۴ توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب سن.....	۱۰۶
نمودار ۵-۴-۵ توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب محل فراغت از تحصیل.....	۱۰۷

# فصل اول

## کلیات طرح تحقیق

## مقدمه

امام علی (ع) می فرماید: ارزش درک و فهم به مراتب بهتر از تکرار و خواندن است.

پرسشگری تقوای فکر است مارتین هایدگر - فیلسوف هستی گرای آلمانی.

این نظر که به شاگرد بیاموزید چگونه پرسد و پاسخ دهد و نه اینکه تنها از او پرسیم، به

نظرم یک انقلاب است (نامه ای از یک معلم با ۲۰ سال تجربه تدریس به برویس جویس ۱۹۹۵).

ما می خواهیم آموزش را خوب کنیم و نیز می خواهیم شاگران بدانند که نمی توانند برای

همیشه وابسته به ما بمانند، لازم است آنان خود با بالهای اراده خود پرواز کنند (نامه کارلین

مورتی به برویس جویس ۱۹۹۰).

آموزش و پرورش نوعی سرمایه گذاری بلند مدت و البته ارزشمند برای جامعه و کلید توسعه

محسوب میشود. از این رو، تقویت حس کنجکاوی و پرورش روحیه علمی در کودکان و نوجوانان

امری است که توجه به آن پیشرفت علمی و فن آوری کشور را تضمین می کند. یکی از نکته هایی

که کمتر به آن توجه شده است، مساله پرورش روحیه علمی و پژوهشی در دانش آموزان است.

در شرایط فعلی، عاملی که بیش از هر چیز می تواند در تقویت روحیه علمی دانش آموزان مؤثر

باشد و آنان را جستجوگر بارآورد معلمان هستند. معلم خوب، نه تنها به شیوه های مختلف دانش

آموزان را در همه مراحل یادگیری شرکت می دهد، بلکه در مورد نحوه اداره کلاس، چگونگی تدریس

و ارزشیابی نیز تا آنجا که مقدور و صلاح باشد، با دانش آموزان مشورت می کند و نظرات آنها را مورد

توجه قرار می دهد و از پیشنهادات و انتقادات آنها استقبال می کند. شعاری نژاد (۱۳۶۸) می گوید: اگر

بخواهیم معلم خوب را با یک عبارت معرفی و توصیف کنیم باید گفت، معلمی خوب است که دانش

آموزان را به کنجکاوی و پرسش بیشتر برمی انگیزد.

یکی از عوامل آموزشی که در وضعیت تحصیلی فراگیران تأثیر بسزایی دارد، نحوه فعالیت و روش

تدریس معلم است، چنانچه انتخاب روشهای تدریس مبتنی بر مشارکت فعال دانش آموزان در

فرایند تدریس و با توجه به تفاوت‌های فردی و علایق آنها باشد موجب پیشرفت بیشتر و موفقیت تحصیلی آنان می‌گردد. اما متأسفانه شیوه‌های آموزش سنتی به گونه‌ای است که بیشتر معلمان حتی جزئیات درس را هم شرح می‌دهند. در این سیستمها کنجکاوی، فرضیه‌سازی، تبادل نظر، تجزیه و تحلیل مسائل، استفاده از منابع علمی و آموزشی و ... عملاً کاربرد ندارد. در نتیجه دانش آموزان به حفظ مطالب درسی و مطالعه سطحی عادت می‌کنند و چون نظام امتحانات هم بر محفوظات مبتنی است، دانش آموزان کمتر کنجکاوی می‌کنند، کمتر می‌نویسند، و کمتر به استدلال و کارهای فکری و ابتکاری می‌پردازند (نصر اصفهانی به نقل از کلانتری، ۱۳۷۱، ص ۱۴۶).

## بیان مسئله

یکی از مهم ترین عناصر تشکیل دهنده نظام آموزشی، نیروی انسانی بویژه معلم است. روش تدریس معلم در فرایند فعالیتهای آموزشی و روند یادگیری تأثیر بسزایی دارد. اگر معلم بجای انتقال معلومات و اطلاعات به ذهن دانش آموزان، راهنما و تسهیل کننده یادگیری باشد؛ دانش آموزان در برخورد با مسائل و فرایند یادگیری فعالتر خواهند شد. بنابراین «انسان وقتی بطور عمیق، اصیل و پایدار چیزی را یاد میگیرد که بطور خود آگاه و فعالانه در آن به فعالیت ذهنی و عینی بپردازد و خود از آن کوشش نتیجه گیری کند» (پروند، ۱۳۷۵، ص ۱۵۵).

روسو توصیه می کند که در امر آموزش خود دانش آموز باید فعالیت کند و کمک دیگران به دانش آموز نباید به گونه ای باشد که همه چیز را آماده در اختیارش بگذارند و خودش نیازی به تلاش برای یافتن پاسخ نداشته باشد (روسو به نقل از آرمند، ۱۳۷۲ ص ۱۳).

دیوئی (۱۹۶۹) از جمله کسانی است که ضرورت استفاده از روشهای فعال را در تدریس یاد آور شده و در این زمینه تلاشهای فراوانی کرده است. از نظر او «روشهای سنتی به تأثیرپذیری دانش آموز مساعدت می کند و عدم تحرک فیزیکی نیز این ویژگیها را تشدید می کند. فعالیتهای نامنظم و شاید خودسرانه تنها راه فرار از آنها در مدارس استاندارد است. او عقیده دارد که دانش آموز موجودی است فعال و کنش گر که در محیط خود دخالت می کند و با آن عمل متقابل انجام می دهد. به نظر وی دانش آموزان از طریق فعالیتهای خویش می آموزند و ذهن خود را از طریق رفتاری که در آن مشارکت دارند می سازند (کانل، ۱۳۶۸، ص ۱۷۰).

برونر هم با الهام از دیوئی معتقد است هدف آموزش انباشتن ذهن دانش آموزان از معلومات نیست بلکه هدف این است که یادگیرنده به تفکر منطقی دست پیدا کند (کدیور به نقل از برونر، ۱۳۷۰).

شاید بتوان گفت که پیازه از جمله کسانی است که بیش از همه به اهمیت روشهای تدریس فعال پی برده و بکارگیری آنها را توصیه کرده است. به نظر پیازه ممکن است بکارگیری روشهای تدریس فعال نیاز به وقت زیادی داشته باشد ولی نتیجه بکارگیری آنها بهتر از آموزش سطحی در مدت

زمان کمتر می باشد. بنابر نظر پیازنه «اگر دانش آموزی برای رسیدن به حقیقتی سه روز وقت صرف کند تا آن حقیقت را شخصاً کشف نماید بهتر از آن است که همان حقیقت را در یک ربع ساعت برای او توضیح دهیم» از نظر پیازنه وقتی دانش آموز فعال نباشد یعنی در وضعی فعل پذیر قرار داشته باشد بصرف شنیدن سخن دیگران چیزی یاد نمی گیرد (پیازنه، ۱۳۷۴).

پیازنه روشهای تدریس فعال را عاملی برای ایجاد انضباط درونی می داند و معتقد است روشهای تدریس فعال نه تنها کار را به خود پرستی آمیخته به بی بند و باری نمی کشاند، بلکه پرورش انضباط درونی کوشش ارادی را موجب می گردد، خصوصاً وقتی کار فردی با کار گروهی توأم شود (پیازنه، ۱۳۷۴).

«اگر دانش آموز یا یادگیرنده، بتواند موضوع یادگیری را آنطور هضم کند که معنی و مفهوم آنرا به خودش، زندگیش، شهرش، مردم و به جامعه اش پیوند دهد، نه تنها مطلب را به گونه ای یاد می گیرد که هرگز فراموش نکند بلکه میزان علاقه اش به یادگیری بیشتر و بیشتر خواهد شد و به جستجوی اطلاعات تازه تر خواهد رفت» (کلهر، ۱۳۸۵، ص ۱۸).

کمیسیون بین المللی آموزش و پرورش می گوید: «آموزش و پرورش در طول زندگی به چهار ستون استوار است، یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن، یادگیری برای با هم زیستن و یادگیری برای زیستن.

یادگیری برای دانستن، یعنی یادگرفتن روش یادگیری و استفاده از فرصتهایی که آموزش و پرورش در طول زندگی فراهم می آورد. این فرصتها نه یک بار، بلکه بارها و بارها باید فراهم آید. یادگیری برای انجام دادن، یعنی دانش آموزان در حین تحصیل، این فرصت را بدست آورند که توانائیهای خود را از طریق تلاش و درگیر شدن با تجربه های عملی و انجام دادن فعالیتهای اجتماعی گسترش دهند.

یادگیری برای با هم زیستن، به دنبال تحقق هدفهایی است که انسانها همدیگر را بهتر درک کنند، با تفاهم، حق شناسی و همبستگی با هم زندگی کنند و در مقابله با مشکلات و بحرانها به طور



دسته جمعی، مشارکت و همکاری و همدردی داشته و غمخوار یکدیگر باشند و حرمت، کرامت و عطوفت انسانی را پاس دارند.

یادگیری برای زیستن یعنی شخصیت هر فردی آنچنان رشد کند که بتواند خود را هدایت کند، تصمیم بگیرد و داوری درست انجام دهد. این امر حاصل نمی شود مگر اینکه قوای ذهنی، قدرت استدلال، حسن زیبایی شناسی، استعدادهای جسمانی و مهارت در برقراری ارتباط با دیگران در طول عمر به ویژه در دوران تحصیل، تمرین و تقویت و تحکیم شود. (فقیهی، ۱۳۷۹)

اگر درباره این چهار اصل پیشنهادی کمیسیون بین المللی تعلیم و تربیت تأمل و تفکر کرده و آنگاه بخواهیم آن را اجرا نماییم؛ آیا با شیوه های آموزش مستقیم و یا غیر فعال می توانیم این چهار نوع یادگیری را در مدارس دنبال کنیم.

روشن است که اجرای این چهار اصل در مدارس نیاز به روشهای فعال و کاربردی در فرایند آموزش دارد بنابراین نظامهای رسمی آموزش باید از آموزشهای مستقیم (معلم محور) دوری کنند و مدارس نیز بتدریج باید به میدان تجربه های علمی، عملی و اجتماعی تبدیل شوند.

یکی از مشکلات نظام آموزشی ما استفاده بیش از حد معلمان از روشهای تدریس غیر فعال (سنتی) است و تلاش معلمان تنها صرف حفظ و تکرار مطالب کتب درسی می شود. تنها در صورتی که روند موجود آموزش تغییر پیدا کند و معلمان از روشهای تدریس فعال در تدریس استفاده کنند، می توانیم نظام آموزشی کارآمدی داشته باشیم.

تحقق و اجرای تدریس مؤثر به عوامل زیادی بستگی دارد. بطور کلی این عوامل را به دو دسته سازمانی و شخصی تقسیم می شوند. عوامل سازمانی عبارتند از: جو سازمانی مدرسه، برنامه درسی، ساختار اخلاقی کارکنان مدرسه، سرویس خدمات مدرسه، شرایط کلاس، تکنولوژی آموزشی و .... عوامل شخصی به معلم مربوط است مانند: تجربه تدریس معلمان، رشته تحصیلی، میزان تحصیلات، سن، گذراندن دوره های آموزشی ضمن خدمت، جنس، میزان مطالعه، فلسفه تربیتی، توانائی آنان در اداره کلاس و .... (نصر اصفهانی، ۱۳۷۱، به تلخیص از صفحات ۱۳۶-۱۳۷).

در این تحقیق ما به بررسی عوامل شخصی پرداخته و چون عوامل شخصی متغیرهای زیادی را در بر می گیرد از بین این متغیرها، میزان تجربه تدریس معلمان، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، سن و جنس را مورد بررسی قرار داده و به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم آیا عوامل شخصی چون (تجربه تدریس معلمان، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، سن و جنس) بر کاربرد روشهای تدریس فعال توسط معلمان مؤثر هستند.

## اهمیت و ضرورت تحقیق

با پیشرفت جوامع و پیچیده شدن علوم و فنون، نظامهای آموزشی و فعالیتهای آن دچار تغییر و تحول شده اند و دیگر نمی توان از روشهای سنتی تحول و پیشرفت را انتظار داشت. روشهای سنتی (غیر فعال) جایی برای شک و تردید، اندیشیدن و سؤال کردن دانش آموزان باقی نمی گذارند.

نتایج تحقیقات نشان می دهد روشهای سنتی در نظام آموزشی، کارآئی ندارد و چون یکی از اهداف آموزش و پرورش بار آوردن افرادی خلاق، مبتکر و اندیشمند برای جامعه است؛ این هدف با روشهای تدریس سنتی تحقق نمی یابد، بلکه استفاده از روشهای تدریس فعال است که رسیدن به این هدف را میسر می سازد. چون در این روشها به دانش آموزان اجازه فعالیت داده می شود، آنان آزاد هستند که پرسند، کنجکاو باشند، بیندیشند، به مشکل گشایی بپردازند و کشف کنند.

اهمیت استفاده از این روشها تا آنجاست که در پیش نویس طرح کلیات نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، ستاد اجرایی تغییر بنیادی نظام آموزش پرورش (سال ۱۳۶۶، ص ۲۵) نیز توصیه شده است که معلمان از روشهای تدریس فعال استفاده نمایند.

عملکرد معلم در امر تدریس به عوامل زیادی همچون دانش وی و نگرش او بستگی دارد. با انجام این پژوهش می توان رابطه دانش، نگرش و عملکرد معلمان در مورد روشهای تدریس فعال را مورد بررسی قرار داد. همچنین در این تحقیق سعی کرده ایم به رابطه متغیرهایی از قبیل تجربه تدریس

معلمان ، میزان تحصیلات ، رشته تحصیلی ، سن و جنس با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال  
پی ببریم .

## اهداف تحقیق

هدف کلی این پژوهش عبارتست از بررسی عوامل فردی مرتبط با بکارگیری روشهای تدریس فعال  
توسط معلمان مقطع متوسطه شهرستان بیرجند .

اهداف جزئی تحقیق به شرح زیر است :

- ۱- بررسی رابطه تجربه تدریس معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط آنان .
- ۲- بررسی رابطه میزان تحصیلات معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط  
آنان .
- ۳- بررسی رابطه رشته تحصیلی معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط آنان .
- ۴- بررسی رابطه سن معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط آنان .
- ۵- بررسی رابطه جنسیت معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط آنان .
- ۶- بررسی رابطه بین متغیرهای نگرش، دانش، تجربه تدریس، سن، میزان تحصیلات و محل  
فراغت از تحصیل معلمان با میزان بکارگیری روشهای تدریس فعال توسط آنان.

## فرضیه های تحقیق

- ۱- بین میزان تجربه تدریس معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه وجود  
دارد.
- ۲- بین میزان تحصیلات معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه وجود دارد.
- ۳- بین رشته تحصیلی معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه وجود دارد.
- ۴- بین سن معلمان و کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان رابطه وجود دارد .

- ۵- بین معلمان زن و مرد از نظر کاربرد روشهای تدریس فعال تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۶- متغیرهای نگرش، دانش، تجربه تدریس، سن، میزان تحصیلات و محل فراغت از تحصیل معلمان بر کاربرد روشهای تدریس فعال توسط آنان مؤثر می باشد.

## تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای تحقیق

- ۱- روش<sup>۱</sup> : در لغت به معنی متد ، شیوه ، راه ، طریقه ، طرز و اسلوب آمده است . (فرهنگ آریان پور ) و در اصطلاح راه انجام دادن هر کاری با در نظر گرفتن اصول و قواعد آن کار تعریف شده است . در این تحقیق منظور از روش ، طریقه انجام گرفتن تدریس می باشد.
- ۲- تدریس<sup>۲</sup> : « تدریس عبارتست از تعامل یا رفتار متقابل معلم و شاگرد بر اساس طراحی منظم و هدفدار معلم برای ایجاد تغییر در رفتار شاگرد » (شعبانی ۱۳۷۱ ، ص ۱۰۴) در این تحقیق منظور از تدریس فعالیتهایی است که معلم به قصد یادگیری دانش آموزان انجام می دهد .
- ۳- روش تدریس<sup>۳</sup> : «مجموعه ای از فعالیتهایی است که با تدارک تعاملی اساسی بین معلم و یادگیرنده زمینه را برای دستیابی به اهداف برنامه درسی آماده می سازد» (آقازاده و احدیان، ۱۳۷۷، ص ۷۴). در این تحقیق منظور روشهای متداولی است که معلمان دوره متوسطه بطور عملی در تدریس دروس خود بکار می گیرند.
- ۴- روشهای تدریس فعال<sup>۴</sup>: « تدریس فعال از روشهای فعال آموزشی کمک می گیرد و نوعی یادگیری توأم با فعالیت ، تجربه ، پیگیری و کشف می باشد» (سلیمانپور، ۱۳۷۹، ص ۲۵). در این تحقیق روش تدریس فعال به روشی اطلاق می شود که در آن دانش آموزان در جریان تدریس، نقش فعال به عهده دارند و معلم نقش راهنما و هدایت کننده را ایفا می

1. Method

2. Teaching

3. Teaching method

4. Active teaching method